

**การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน
ในการพัฒนาท้องถิ่น ในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์**
Development of School-Based Management Model for Local Development
Under Kalasin Provincial Administration Organization

^{1*}พิพิธธนวัติ สมคะเณย์ และ ²ธีระ รุญเจริญ

^{1*}Pipiddhanawadee Somkhane, and ²Teera Runcharaen

มหาวิทยาลัยศรีปทุม

Sriphatum University, Thailand

E-mail: ^{1*}Somkhane25@gmail.com, ²teera.run@gmail.com

Received December 28, 2023; **Revised** February 14, 2024; **Accepted** March 5, 2024

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาท้องถิ่นในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นการศึกษาวิจัยและพัฒนาแบบมีส่วนร่วม ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ประธานคณะกรรมการ ผู้อำนวยการสถานศึกษา/รองผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 36 คน และหัวหน้ากลุ่มสาระและครู จำนวน 70 คน รวมทั้งสิ้น 106 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์ แบบสอบถาม การสนทนากลุ่ม การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญและคู่มือรูปแบบการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาท้องถิ่น การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา และการสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยสถิติบรรยาย

ผลการวิจัยพบว่า 1. ข้อมูลพื้นฐานสำหรับการสร้างรูปแบบการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาท้องถิ่น มีประเด็นสำคัญการวิจัยดังนี้ องค์ประกอบและตัวชี้วัดการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาท้องถิ่น ประกอบด้วย 4 ด้าน 40 ตัวบ่งชี้ พบว่าโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด สภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์การบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาท้องถิ่น โดยรวมอยู่ในระดับมาก

2. รูปแบบการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาท้องถิ่น ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด

3. การทดลองใช้รูปแบบการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาท้องถิ่น
สรุปผลการดำเนินการโดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action research)

4. ประเมินประสิทธิภาพของการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน
ในการพัฒนาท้องถิ่น พบว่า การดำเนินการตามรูปแบบจากรายการปฏิบัติตามตัวชี้วัด โดยรวม
อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: การพัฒนารูปแบบ; การบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน; ท้องถิ่น

Abstract

This research aimed to develop a school-based management model for local development under the Kalasin Provincial Administration Organization. It was participatory research and development. The population used in this research was the chairman of the committee, the director of education/Deputy Director of Educational Institutions, 36 students, and subject leaders and teachers, 70 people, for a total of 106 people. Questionnaires, group discussions, expert seminars, and school-based management model manuals for local development. Qualitative data analysis using content analysis and inductive conclusion generation, and quantitative data analysis with descriptive statistics. The results showed that:

1. Basic information for creating a school-based management model for local development the Key research areas were as follows: The composition and indicators of school-based management in local development, consisting of 4 aspects and 40 indicators, were found to be at the highest overall level. The current conditions and desirable conditions of school-based management for local development are at a high level.

2. School-based management model for local development Overall, there was average accuracy, suitability possibilities, and usefulness at the highest level.

3. Experimenting with a school-based management model for local development conclusions using the action research process.

4. Evaluate the effectiveness of school-based management model development in local development. It was found that the overall implementation of the pattern from the list of compliance indicators was at the highest level.

Keywords: model development; school-based management; local

บทนำ

การบริหารจัดการศึกษาของไทยที่ผ่านมา เป็นการรวมศูนย์อำนาจไว้ที่ส่วนกลาง หลักการดำเนินงานบริหาร และจัดการศึกษาจะถูกกำหนดมาจากกระทรวงแทบทั้งสิ้น เมื่อมีนโยบายปฏิรูปการศึกษา โดยได้กำหนดสาระเกี่ยวกับการศึกษาในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 การดำเนินการให้เกิดผลตามเป้าหมายการปฏิรูปการศึกษาเริ่มเป็นรูปธรรมมากขึ้น เมื่อมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 โดยยึดหลักการกระจายอำนาจ และการใช้ประชาชนและสังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เพื่อมุ่งให้การจัดการศึกษามีคุณภาพ สนองตอบต่อความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครอง และชุมชนมากที่สุด

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กำหนดนโยบายพัฒนาโรงเรียนให้โรงเรียนในสังกัดมีความสามารถในการบริหาร โดยจัดทำโครงการการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาท้องถิ่น (School Based Management for Local Development : SBMLD) อย่างแท้จริง โดยโรงเรียนในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เริ่มบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาท้องถิ่น (School Based Management for Local Development : SBMLD) ตั้งแต่ พ.ศ. 2551 เป็นต้นมา มีการกำหนดหลักเกณฑ์ แนวทางในการปฏิรูปการบริหารโรงเรียน โดยการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้บริหารสถานศึกษา ครู ผู้ปกครอง สมาชิกในชุมชน นักเรียน และองค์กรอื่น ๆ มารวมพลังในการตัดสินใจ เกี่ยวกับการบริหารจัดการทรัพยากรและดำเนินการพัฒนากิจกรรมหรืองานของโรงเรียน ทั้งในระยะสั้นและระยะยาวอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้เป็นไปตามความต้องการของนักเรียน ผู้ปกครองและชุมชน ซึ่งโรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาท้องถิ่น จะต้องมีความรู้ ความสามารถและทักษะในการบริหารจัดการศึกษา มีครูที่มีคุณภาพ และมีจำนวนเพียงพอต่อการจัดการศึกษา มีคณะกรรมการสถานศึกษาที่เข้ามามีบทบาทในการบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียนได้อย่างแท้จริง และจะต้องมีทรัพยากรต่าง ๆ ที่จำเป็น (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2558)

การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาท้องถิ่น (School Based Management for Local Development: SBMLD) มีจุดเริ่มต้นจากแนวคิดที่ว่า “การจัดการศึกษาต้องนำไปสู่การเป็นคนดี มีอาชีพสุจริตเพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคม ได้อย่างมีความสุข” ทั้งสังคมไทยและสังคมโลก ไม่ใช่เป็นการจัดการศึกษาไปเพื่อมุ่งเน้นให้ ผู้เรียนทุกคนมีความเป็นเลิศทางวิชาการแต่เพียงอย่างเดียว เพราะเป็นการจัดการศึกษาที่ตั้งอยู่บนฐานความคิดที่ว่า “มนุษย์ทุกคนมีศักยภาพหรืออัจฉริยภาพไม่แตกต่างกัน” หากได้รับการพัฒนาเหมือนกันก็จะเป็นเลิศในด้านที่ได้รับการพัฒนานั้นได้การจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นสู่ความเป็นเลิศทางด้านวิชาการแต่เพียงอย่างเดียว (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2558) ยังเป็นการจัดการศึกษาที่ตอบสนองต่อความต้องการเฉพาะกลุ่มผู้เรียนที่มีศักยภาพหรืออัจฉริยภาพด้านวิชาการแต่เพียงกลุ่มเดียวเท่านั้น โดยไม่ให้ความสำคัญต่อการจัดการศึกษาเพื่อตอบสนองความต้องการของกลุ่มผู้เรียนที่มีศักยภาพหรืออัจฉริยภาพด้านอื่น ๆ ทำให้ผู้เรียนกลุ่มนี้

ไม่ได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ และถูกบังคับให้เรียนรู้เพื่อมุ่งสู่ความเป็นเลิศด้านวิชาการ ซึ่งเป็นสิ่งที่เป็นไปได้ยาก หรืออาจเป็นไปได้ยากเท่ากับเป็นการทำร้ายกลุ่มผู้เรียนที่มีศักยภาพหรืออัจฉริยภาพด้านอื่น ๆ ที่ไม่ใช่ด้านวิชาการ เพราะกลุ่มผู้เรียนเหล่านี้จะไม่มีความเป็นเลิศในด้านใดทั้งสิ้นเลย เมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐานไปแล้วและไม่มีโอกาสได้เรียนต่อก็จะไม่มีความรู้ที่จะนำไปใช้ในการประกอบอาชีพได้ กลายเป็นแรงงานไร้ฝีมือ ประกอบกับผู้เรียนของโรงเรียนในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นส่วนใหญ่มีฐานะยากจน มักไม่มีโอกาสได้เรียนต่อ ซึ่งแนวคิด “การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น” (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545) เป็นแนวคิดหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการส่งเสริมพัฒนาการผู้เรียน โดยต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนในชุมชนเข้ามาร่วมรับรู้ ร่วมใช้สติปัญญาและความสามารถในการตัดสินใจ กำหนดวิธีการ และเป้าหมาย อันเป็นกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม ที่มุ่งเน้นในเรื่องความสมัครใจ การมีอิสรภาพ มีความเสมอภาค การรวมพลังอย่างเข้มแข็ง มีความสอดคล้องกับความต้องการและวัฒนธรรมของคนส่วนใหญ่ (ณัฐพงศ์ สงแก้ว, สามิตร อ่อนคง และ บุญเลิศ วีระพรกานต์, 2566) ดังนั้นการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องสามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนทุกคน เพื่อให้ผู้เรียนได้ค้นพบศักยภาพหรืออัจฉริยภาพของตนเอง เพื่อที่จะได้ทำการพัฒนาให้มีความเป็นเลิศตามศักยภาพ หรืออัจฉริยภาพของผู้เรียนแต่ละบุคคลสู่ความเป็นเลิศต่อไป

บทความวิจัยนี้นำเสนอรูปแบบการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาท้องถิ่น และนำเสนอผลทดลองใช้รูปแบบการบริหารจัดการและประเมินประสิทธิภาพของการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาท้องถิ่น พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะในการพัฒนาเพื่อให้โรงเรียนในสังกัดนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพได้ตามมาตรฐานและคุณภาพการศึกษาที่กำหนด

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานสำหรับการสร้างรูปแบบรูปแบบการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาท้องถิ่นในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์
2. เพื่อสร้างและตรวจสอบรูปแบบการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาท้องถิ่นในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์
3. เพื่อทดลองใช้รูปแบบการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาท้องถิ่นในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์
4. เพื่อประเมินประสิทธิภาพของการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาท้องถิ่นในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน

การบริหารงานโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน เป็นแนวคิดที่ริเริ่มขึ้นในประเทศสหรัฐอเมริกาอย่างแพร่หลายในช่วงทศวรรษ 1980 เป็นรูปแบบในการบริหารและจัดการศึกษา (Wohlstetter, 1995; Cheng, 1996) ต่อมาได้มีการนำไปใช้ในประเทศอื่น ๆ เช่น แคนาดา นิวซีแลนด์ ฮองกง อิสราเอล ฯลฯ สามารถสร้างความสำเร็จในการจัดการศึกษาในระดับหนึ่ง โดยได้รับอิทธิพลมาจากกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกธุรกิจอุตสาหกรรมที่ประสบความสำเร็จ จากหลักการและกลยุทธ์ในการทำให้องค์กรมีประสิทธิภาพในการทำงาน ทำให้ผลการปฏิบัติงานมีคุณภาพ สร้างกำไรและสร้างความพึงพอใจแก่ลูกค้าและผู้เกี่ยวข้อง ได้มีการใช้รูปแบบการบริหารงานโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานได้ใช้ครอบคลุมทั่วประเทศสหรัฐอเมริกาแล้ว และได้แพร่หลายไปยังประเทศต่าง ๆ เช่น เดนมาร์ก สหราชอาณาจักร ออสเตรเลีย และนิวซีแลนด์ เป็นต้น ปัจจุบันนี้กำลังถูกนำมาใช้ในประเทศไทย ตามสารบัญญัติของ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 39 และ 40 ที่ระบุให้กระจายอำนาจการบริหาร และการจัดการศึกษาทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป ไปยังสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง (อุทัย บุญประเสริฐ, 2546)

Wohlstetter (1995) ได้ให้แนวคิดการบริหารสถานศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน คือการกระจายอำนาจการบริหารจากส่วนกลางไปยังสถานศึกษาตามแนวการปฏิรูประบบการศึกษานั้น มุ่งกระจายอำนาจการตัดสินใจไปยังผู้ที่อยู่ใกล้ชิดเด็ก ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน ครู ผู้ปกครอง และชุมชนให้มากที่สุด ให้ได้มีส่วนร่วมตัดสินใจในการจัดการศึกษา แนวคิดดังกล่าวจะตรงกับแนวคิดในการบริหารงานโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานหรือให้โรงเรียนเป็นศูนย์กลางของการบริหารจัดการโรงเรียนโดยตรง เป็นแนวคิดที่มุ่งให้สถานศึกษามีอิสระ มีความคล่องตัว ในการบริหารงานด้านวิชาการ ด้านการเงิน ด้านการบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป เปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและให้มีการบริหารในรูปคณะกรรมการโรงเรียนโดยมีความเชื่อว่าการตัดสินใจที่ดีที่สุดเกิดจากการตัดสินใจของคณะบุคคลที่อยู่ใกล้ชิดและมีส่วนเกี่ยวข้องกับนักเรียนมากที่สุด

อย่างไรก็ดี แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารงานโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานนี้ เป็นการเชื่อมโยงระหว่างการปฏิรูปการศึกษากับการกระจายอำนาจทางการศึกษาที่เกิดจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับระบบการบริหารจัดการศึกษา รัฐได้เห็นความสำเร็จของภาคธุรกิจและภาคอุตสาหกรรมซึ่งความสำเร็จนั้นเกิดจากการยกระดับคุณภาพในการบริหาร จึงเกิดความเชื่อว่า ถ้ามีการยกระดับคุณภาพการศึกษาก็จะเป็นสิ่งนำไปสู่ความสำเร็จเช่นกัน จึงได้รวมศึกษาและผลักดันให้เกิดนโยบายที่ชัดเจนและต่อเนื่อง ให้มีการปฏิรูปโครงสร้างของระบบ (Structural) และรูปแบบการบริหาร (Management Style) ของโรงเรียน และทำให้เกิดความเชื่อว่า ทำให้เกิดความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับกระแสการปฏิรูปการศึกษาเป็นการปรับปรุงการทำงานบางประการของโรงเรียนก่อให้เกิดแนวคิดทางการบริหารโรงเรียนขึ้นหลายแนวทางเป็นการเปิดโอกาสให้

โรงเรียนได้มีบทบาทและหน้าที่ของโรงเรียน เช่น การบริหารงบประมาณด้วยตนเอง การสร้างหลักสูตรของโรงเรียน การพัฒนาบุคลากรโดยยึดโรงเรียนเป็นฐาน

การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาท้องถิ่น (School-Based Management for Local Development : SBMLD)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 289 ได้บัญญัติให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีสิทธิที่จะจัดการจัดการศึกษาอบรมและการฝึกอบรมตามความเหมาะสม และตามความต้องการภายในท้องถิ่นและเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอบรมของรัฐ โดยคำนึงถึงความสอดคล้องของมาตรฐานและระบบการจัดการศึกษาของชาติและคำนึงถึงการบำรุงรักษาศิลปะจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่น ประกอบกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 หมวด 5 การบริหารและการจัดการศึกษา ส่วนที่ 2 การบริหารและการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มาตรา 41 กำหนดให้ “องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น” มีสิทธิจัดการศึกษาในระดับใดระดับหนึ่งหรือทุกระดับตามความพร้อม ความเหมาะสมและความต้องการภายในท้องถิ่น และหมวด 4 แนวทางการจัดการศึกษา มาตรา 22 กำหนดให้การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงต้องเป็นไปตามแนวการจัดการศึกษาดังกล่าว และต้องได้ตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ ซึ่งกำหนดเป้าหมายการจัดการศึกษาอยู่การพัฒนาคนไทยทุกคนให้เป็นคนเก่ง คนดี และมีความสุขโดยจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน เพื่อสร้างแหล่งเรียนรู้และสังคมแห่งความรู้สำหรับเป็นกลไกในการขับเคลื่อนให้คนไทยทุกคนได้มีโอกาสและทางเลือกที่จะเข้าถึงปัจจัยและเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต (Lifelong learning) ด้วยการจัดการศึกษาตลอดชีวิต (Lifelong education) การศึกษาในระบบ (Formal education) การศึกษานอกระบบ (Non-formal education) และการศึกษาตามอัธยาศัย (In-formal education)

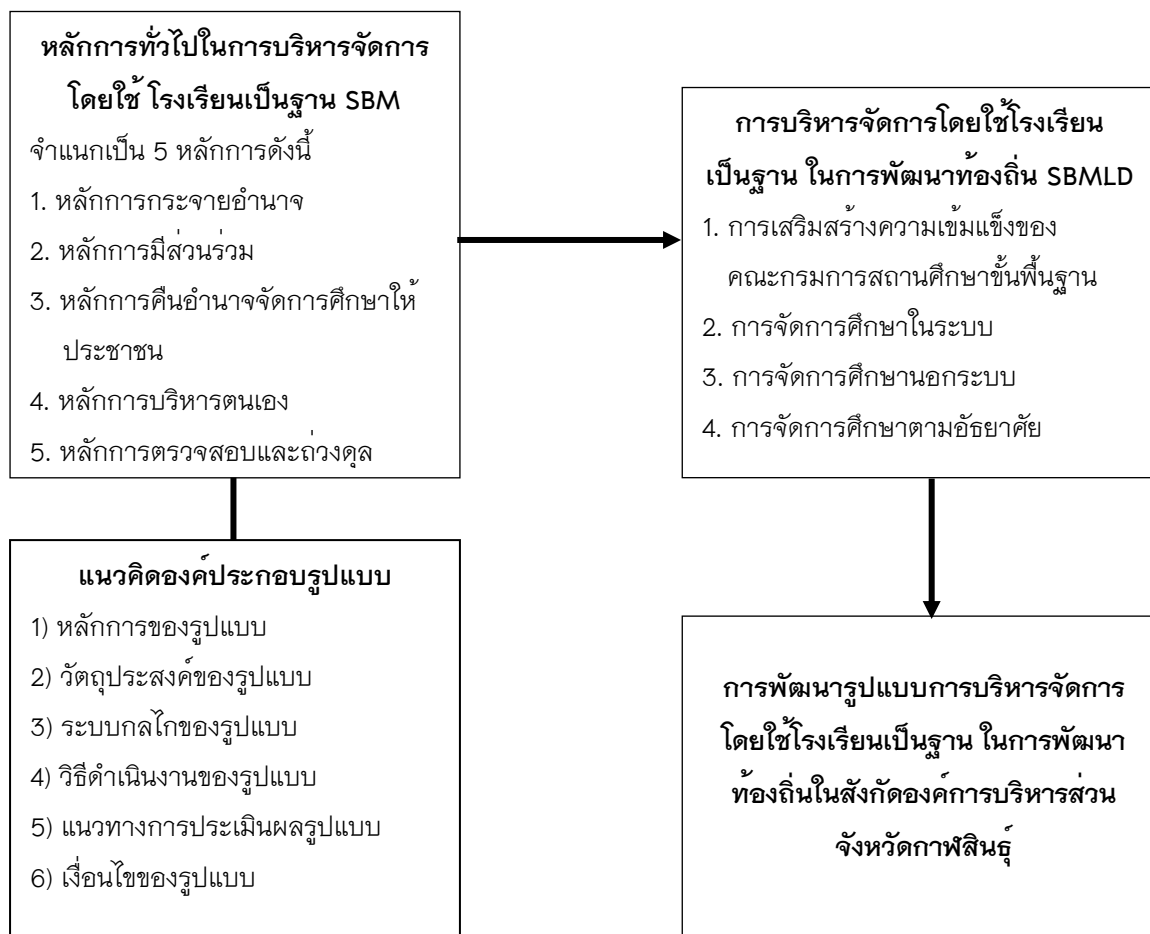
กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย (2556) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับโครงการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาท้องถิ่น (School-based management for local development: SBMLD) มีจุดเริ่มต้นที่ว่า “การจัดการศึกษาต้องนำไปสู่การเป็นคนดี มีอาชีพสุจริต เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขทั้งสังคมไทยและสังคมโลก” โดยการจัดการศึกษาเพื่อมุ่งเน้นศักยภาพอัจฉริยภาพที่แตกต่างกันของผู้เรียนและจัดการศึกษาที่ตอบสนองตามความต้องการผู้เรียน พร้อมทั้งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ค้นพบศักยภาพอัจฉริยภาพของตนเองและได้รับการพัฒนาจนผู้เรียนแต่ละบุคคลให้มีความเป็นเลิศตามศักยภาพหรืออัจฉริยภาพต่อไป นอกจากนี้โรงเรียนซึ่งเป็นสถานศึกษาที่จัดการศึกษาในระบบ ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ยังมีทรัพยากรสำหรับการจัดการศึกษาเป็นจำนวนมาก แต่ใช้ทรัพยากรอย่างไม่คุ้มค่า กล่าวคือ โรงเรียนใช้ทรัพยากรต่าง ๆ จัดการศึกษาในระบบแต่เพียงอย่างเดียว ทั้ง ๆ ที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา

15 ให้สิทธิแก่สถานศึกษาในการจัดการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยด้วย ดังนั้น กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น จึงมอบนโยบายให้โรงเรียนในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ใช้ยุทธศาสตร์การบริหาร โดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาท้องถิ่น เป็นยุทธศาสตร์หลักในการพัฒนาท้องถิ่น ด้วยการจัดการศึกษาตลอดชีวิตให้เด็ก เยาวชนและประชาชนในท้องถิ่นได้เรียนรู้ตลอดชีวิต โดยการจัดการศึกษาทั้งการศึกษาในระบบ (Formal education) การศึกษานอกระบบ (Non-formal education) และการศึกษาตามอัธยาศัย (Informal education) อันจะส่งผลให้ประชาชนในท้องถิ่นเป็นคนดี มีอาชีพสุจริตสามารถดำรงชีวิตอยู่ในท้องถิ่นได้อย่างมีความสุข โดยไม่ต้องอพยพย้ายถิ่นฐานไปทำงานในเมืองใหญ่หรือเมืองอุตสาหกรรม โดยทิ้งให้เด็กและคนชราอยู่ในท้องถิ่นตามลำพัง ซึ่งทำให้ครอบครัวขาดความอบอุ่น และชุมชนท้องถิ่นขาดความเข้มแข็งไม่มีพลังในการขับเคลื่อนในการพัฒนาท้องถิ่นให้เจริญก้าวหน้าต่อไป

จากทฤษฎีที่กล่าวมาข้างต้น สถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่จัดการศึกษาในระบบ สามารถจัดการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เข้าถึงการเรียนรู้มากที่สุด โดยใช้ประโยชน์จากทรัพยากรที่มีอยู่ทั้งด้านบุคลากร เงิน สื่อและอุปกรณ์ทางการศึกษา อาคารสถานที่ โดยมีรูปแบบการจัดที่แตกต่างกัน ซึ่งผู้บริหารมีอาชีพต้องสามารถจัดการศึกษาได้ทั้งสามรูปแบบ ให้ความสำคัญกับการพัฒนาบุคลากรและระบบการประกันคุณภาพภายใน โดยใช้กระบวนการ PDCA คือ วางแผน ดำเนินการ ประเมินผล และปรับปรุงพัฒนาบริหารการเงินอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล รวมทั้งการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารและการจัดการเรียนการสอน

กรอบแนวคิดการวิจัย

“การพัฒนาแบบการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาท้องถิ่นในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์” ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (SBM) ผู้วิจัยศึกษากรอบแนวคิดของ นพพงษ์ บุญจิตราดุล (2551), และ กระทรวงศึกษาธิการ (2551) จากหลักแนวคิดของนักวิชาการด้านการศึกษาได้ให้ความเห็นถึงหลักการในการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ไว้หลายแนวคิด ดังนั้นผู้วิจัยได้นำหลักการสำคัญมาเป็นกรอบแนวคิด ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยและพัฒนาแบบมีส่วนร่วม ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ โรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน 12 แห่ง โดยมี ประธานคณะกรรมการ ผู้อำนวยการสถานศึกษาหรือรองผู้อำนวยการสถานศึกษา เป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant) จำนวน 37 คน หัวหน้ากลุ่มสาระ จำนวน 85 คน รวม 122 คน

กลุ่มตัวอย่าง คือ 1) โรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน 12 แห่ง โดยการคำนวณจากสูตรของ Krejcie and Morgan (1970) โดยมีผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant) คือ ประธานคณะกรรมการ ผู้อำนวยการสถานศึกษา/รองผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 36 คน และ หัวหน้ากลุ่มสาระและครู จำนวน 70 คน รวม 106 คน 2) ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ที่ใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยเลือกผู้ทรงคุณวุฒิ ตามเกณฑ์ที่กำหนดคือ มีคุณวุฒิ มีความรู้ และ ประสบการณ์เกี่ยวกับการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาท้องถิ่น

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ การเก็บรวบรวมข้อมูล แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ 1) การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ นำแบบสอบถามที่ผ่านการพัฒนาและปรับปรุงจนมีคุณภาพในระดับที่ยอมรับได้ ไปดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง และผู้ช่วยวิจัยซึ่งผู้วิจัยขอความร่วมมือจากกลุ่มตัวอย่างก่อนการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยชี้แจงเกี่ยวกับรายละเอียดเกี่ยวกับวัตถุประสงค์การวิจัยเครื่องมือ ที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลขั้นตอน และวิธีเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องครบถ้วนแก่ผู้ช่วยวิจัย 2) การขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และทำหนังสือขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชากรกลุ่มตัวอย่าง 3) ผู้วิจัยได้นำหนังสือขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูล นำเสนอผู้บริหารองค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์ เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูล ซึ่งเป็นกลุ่มประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ 4) แจกจ่ายและเก็บแบบสอบถามจากประชากรกลุ่มตัวอย่าง 5) รับแบบสอบถามกลับคืน ตรวจสอบความถูกต้อง ความครบถ้วนสมบูรณ์แล้วไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลทั่วไปของประชาชน โดยใช้แบบสอบถามในส่วนที่ 1 ซึ่งเป็นลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล นำผลที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยความถี่ (frequency) และค่าร้อยละ (percentage) เพื่ออธิบายลักษณะข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล ส่วนที่ 2 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาท้องถิ่นในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์ โดยใช้แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ ในส่วนที่ 2 แล้วนำผลที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) และการอธิบายเชิงพรรณนา เพื่อใช้อธิบายรูปแบบการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาท้องถิ่นในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลพื้นฐานสำหรับการสร้างรูปแบบการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาท้องถิ่น มีประเด็นสำคัญการวิจัยดังนี้ องค์ประกอบและตัวชี้วัดการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาท้องถิ่น ประกอบด้วย 4 ด้าน 40 ตัวบ่งชี้ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.60$) สภาพปัจจุบัน การบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาท้องถิ่น โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.95$) และสภาพที่พึงประสงค์ การบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาท้องถิ่น โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.59$)

การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ในการพัฒนาท้องถิ่น	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. ด้านเสริมสร้างความเข้มแข็งของคณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน	4.03	0.87	มาก	4.51	0.58	มากที่สุด
2. ด้านการบริหารจัดการศึกษาในระบบ	4.16	0.68	มาก	4.57	0.48	มากที่สุด
3. ด้านการบริหารจัดการศึกษานอกระบบ	3.82	1.02	มาก	4.67	0.43	มากที่สุด
4. ด้านการบริหารจัดการศึกษาตามอัธยาศัย	3.81	1.01	มาก	4.60	0.45	มากที่สุด
โดยรวม	3.95	0.86	มาก	4.59	0.46	มากที่สุด

2. รูปแบบการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาท้องถิ่น ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.85$) ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการเสริมสร้างความเข้มแข็งของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการจัดการศึกษาในระบบ ด้านการจัดการศึกษานอกระบบ ด้านการจัดการศึกษาตามอัธยาศัย

องค์ประกอบ	ความถูกต้อง (Accuracy)		ความเหมาะสม (Propriety)		ความเป็นไปได้ (Feasibility)		ความเป็นประโยชน์ (Utility)	
	$\bar{X}$	S.D	$\bar{X}$	S.D	$\bar{X}$	S.D	$\bar{X}$	S.D
1. การเสริมสร้างความเข้มแข็งของ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เฉลี่ย	4.87	.37	4.87	.37	4.86	.39	4.91	.19
2. การบริหารจัดการศึกษาในระบบ เฉลี่ย	4.92	.18	4.82	.42	4.94	.16	4.98	.04
3. การบริหารจัดการศึกษานอกระบบ เฉลี่ย	4.85	.45	4.86	.44	4.85	.45	4.92	.18
4. การบริหารจัดการศึกษาตามอัธยาศัย เฉลี่ย	4.69	.57	4.69	.57	4.60	.69	4.86	.44
เฉลี่ยรวม 4 ด้าน	4.83	.35	4.83	.35	4.80	.37	4.93	.22

สรุปค่าเฉลี่ยในภาพรวม ($\bar{X} = 4.85/S.D = .31$)

3. การทดลองใช้รูปแบบการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาท้องถิ่น
สรุปผลการดำเนินการโดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action research)

4. ประเมินประสิทธิภาพของการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาท้องถิ่น พบว่า การดำเนินการตามรูปแบบจากรายการปฏิบัติตามตัวชี้วัด โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.85$) การดำเนินการตามรูปแบบจากระดับคุณภาพของรายการที่ปฏิบัติตามตัวชี้วัด โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.69$) และความพึงพอใจของผู้เข้ารับการพัฒนามาตามรูปแบบ

การบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาท้องถิ่น โดยรวมมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.82)

รายการประเมิน	สรุปผลการประเมิน		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
การดำเนินการตามรูปแบบจากรายการปฏิบัติตามตัวชี้วัด	4.85	.22	มากที่สุด
การดำเนินการตามรูปแบบจากระดับของรายการที่ปฏิบัติตามตัวชี้วัด	4.69	.36	มากที่สุด
ความพึงพอใจของผู้เข้ารับการพัฒนามาตามรูปแบบการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาท้องถิ่น	4.82	.26	มากที่สุด

อภิปรายผลการวิจัย

การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาท้องถิ่นในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์ มีประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปราย ดังนี้

การศึกษาข้อมูลพื้นฐานสำหรับการสร้างรูปแบบการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาท้องถิ่น ในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบและตัวชี้วัดการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาท้องถิ่น พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เป็นเพราะว่า เหตุผลประการหนึ่งเนื่องจาก ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร หลักการ แนวคิด ทฤษฎี เอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นระบบแล้วทำการสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สอดคล้องกับนโยบายและได้มาตรฐานการศึกษา รวมทั้งการเสนอแนะการจัดสรรงบประมาณอุดหนุนการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น” โดยแบ่งการศึกษาออกเป็น 3 รูปแบบ ได้แก่ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จึงทำให้ผลการวิจัยดังกล่าวมีความเหมาะสม โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ผลการศึกษาสอดคล้องกับของ กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (2551) การจัดการศึกษาตลอดชีวิตสู่ความเป็นเลิศตามอัจฉริยภาพของผู้เรียน การจัดการศึกษาตลอดชีวิตของโรงเรียน มีวัตถุประสงค์เพื่อใช้โรงเรียนในสังกัดเป็นฐานในการพัฒนาท้องถิ่นด้วยการจัดการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ให้เด็กเยาวชนและประชาชนในท้องถิ่น ได้เรียนรู้ตลอดชีวิต อันจะส่งผลให้ประชาชนในท้องถิ่นเป็นคนดี มีอาชีพสุจริต สามารถดำรงชีวิตอยู่ในท้องถิ่นได้อย่างมีความสุข โดยไม่ต้องอพยพย้ายถิ่นฐานไปทำงานในเมืองใหญ่ หรือเมืองอุตสาหกรรม ทำให้ครอบครัวอบอุ่น และชุมชนเข้มแข็ง สามารถขับเคลื่อนการพัฒนาท้องถิ่นให้เจริญก้าวหน้าต่อไปได้ และผลการศึกษาสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุวรรณ พิณตานนท์ (2556) พัฒนาและส่งเสริมให้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาท้องถิ่นด้วยการจัดการศึกษาตลอดชีวิต คือ ใช้โรงเรียนเป็นฐานในการจัดการศึกษาทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อให้เด็ก เยาวชน และประชาชนได้เรียนรู้ตลอดชีวิต สามารถนำเอาความรู้ที่ได้รับไปใช้ในการประกอบอาชีพอยู่ในท้องถิ่น ดังนั้นจะเห็นได้ว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จะต้องสนับสนุนให้

โรงเรียนมีแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายและครบวงจร โรงเรียนจะกลายเป็น“ศูนย์รวมแหล่งเรียนรู้ Learning Complex” ที่มีคุณค่าสำหรับประชาชนทุกคนในท้องถิ่น ที่สามารถเข้าไปเรียนรู้ได้ทุกเรื่อง ทุกเวลา และทุกรูปแบบ ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย

รูปแบบการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาท้องถิ่นในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์ โดยการสนทนากลุ่มสรุปได้ว่า องค์ประกอบและตัวชี้วัดมีความเหมาะสมสามารถนำไปใช้ในการร่างเป็นรูปแบบการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาท้องถิ่นในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์ เพื่อนำไปทดลองใช้โดยกำหนดเป็นโครงการพัฒนาการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาท้องถิ่น ในสถานศึกษา 1 แห่ง โดยการอบรมเข้ม (Intensive Training) นั้น ผลการศึกษาสอดคล้องกับแนวคิดของ McCauley (1998) ที่ได้สรุปวิธีการพัฒนาว่า การฝึกอบรมเป็นวิธีการที่สำคัญอีกวิธีหนึ่งในการพัฒนา มิงานวิจัยต่าง ๆ ยืนยันว่าการฝึกอบรมจะช่วยให้ผู้เข้ารับการอบรมเข้าใจสถานการณ์และเข้าใจวิธีการที่จะควบคุมกิจกรรมของกลุ่ม การฝึกอบรมจะช่วยให้มีความรู้กระบวนการในการนำ และรู้จักเทคนิคที่จะปรับพฤติกรรมของตนให้สอดคล้องกับสถานการณ์ต่าง ๆ และผลการศึกษาสอดคล้องกับแนวคิดของ Vicere and Fulmer (วีระวัฒน์ บันนิตมัย, 2544) ว่า ต้องเป็นกระบวนการพัฒนาที่ผสมผสานจากประสบการณ์ การฝึกอบรม การศึกษาและรูปแบบต่าง ๆ ของการพัฒนา โดยที่ไม่อาศัยแต่เพียงการนั่งเรียนในห้องแต่เพียงอย่างเดียว และผลการศึกษาสอดคล้องกับแนวคิดสนธยา พลศรี (2545) ว่า ลักษณะที่สำคัญของการพัฒนาต้องเป็นแผนและโครงการจากการเตรียมการไว้ล่วงหน้าว่าจะเปลี่ยนแปลงใคร อย่างไร ด้านใด ด้วยวิธีการใด เมื่อไร ใช้งบประมาณเท่าใด ใครรับผิดชอบ เป็นต้น ไม่ใช่เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นโดยไม่มีเตรียมการไว้ล่วงหน้าของการนำรูปแบบไปทดลองใช้เพื่อประเมินผลรูปแบบนั้น ดังนั้นจะเห็นได้ว่า การวิจัยและพัฒนาหรือ R & D เป็นการวิจัยประยุกต์ เป็นการวิจัยที่เน้นการแสวงหาสิ่งใหม่ พัฒนาระบบการ พัฒนาระบบและวิธีทำงาน และเทคโนโลยีใหม่ ๆ การฝึกอบรมจะช่วยให้มีความรู้กระบวนการในการนำและรู้จักเทคนิคโดยใช้การวิจัยเป็นฐาน สำหรับการพัฒนาสิ่งที่ต้องการ

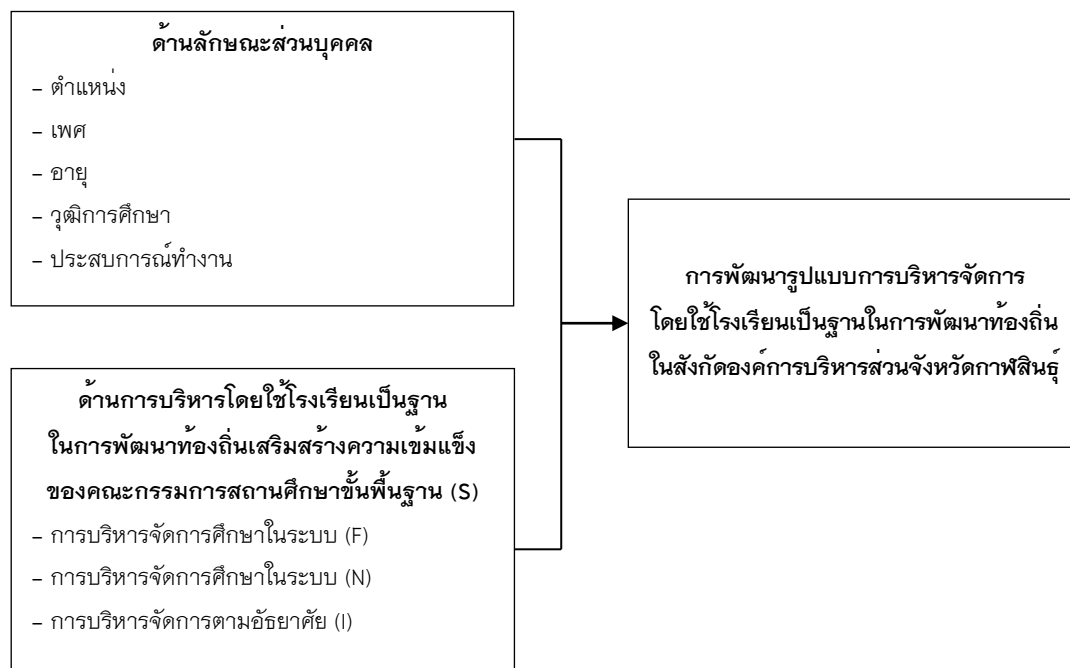
การทดลองใช้รูปแบบการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาท้องถิ่น ในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์ ที่สรุปผลจากการใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action research) ในภาพรวมสรุปว่า 1) โครงการที่ทดลองใช้ตอบสนองปัญหาและความต้องการจำเป็นที่แท้จริงได้ 2) บุคลากร มีความพร้อม มีความรู้ความสามารถ พร้อมรับการฝึกอบรม 3) งบประมาณเพียงพอในการดำเนินงาน 4) วัสดุอุปกรณ์ มีความพร้อม เหมาะสม และเพียงพอ 5) การบริหารจัดการมีความเหมาะสมและยืดหยุ่น 6) กระบวนการของโครงการ มีผลการดำเนินงานโครงการการปฏิบัติงานเป็นไปตามแผนที่กำหนดไว้ และ 7) ผลผลิตของโครงการ มีการดำเนินการตามโครงการบรรลุวัตถุประสงค์ ผลการศึกษาสอดคล้องกับแนวคิดของ Stoner and Wankel (1986) ว่า รูปแบบเป็นการจำลองความจริงของโครงการที่เกิดขึ้น เพื่อให้เราได้เข้าใจความสัมพันธ์ที่สลับซับซ้อนและสามารถแก้ปัญหาของโครงการ นั้น ๆ ได้ง่ายขึ้น และผลการศึกษาสอดคล้องกับแนวคิดของ บุญชม ศรีสะอาด

(2560) ที่ได้แบ่งการดำเนินการพัฒนารูปแบบออกเป็น 2 ขั้นตอน คือ การพัฒนารูปแบบและการทดสอบประสิทธิภาพ และประสิทธิผลของรูปแบบ การพัฒนารูปแบบนั้นควรดำเนินการโดยวิเคราะห์ลำดับในการทำวิทยานิพนธ์ หลักการเขียนรายงานการวิจัย จุดบกพร่องที่มักจะพบในการทำวิทยานิพนธ์ ฯลฯ แล้วนำองค์ประกอบเหล่านั้นมาสร้างรูปแบบการควบคุมวิทยานิพนธ์ตามลำดับขั้นตอนในการทำวิทยานิพนธ์ หลังจากนั้นจะเป็นขั้นตอนที่ 2 นำรูปแบบดังกล่าวไปทดสอบและประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลของรูปแบบ ดังนั้นจะเห็นได้ว่า การพัฒนารูปแบบและการทดสอบประสิทธิภาพ และประสิทธิผลของรูปแบบ ควรนำองค์ประกอบมาสร้างรูปแบบเพื่อเป็นการจำลองความจริงของโครงการในการทำโครงการให้มีประสิทธิภาพ

การประเมินรูปแบบการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาท้องถิ่น ในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์ สรุปว่า 1) การดำเนินการตามรูปแบบจากรายการปฏิบัติตามตัวชี้วัดในภาพรวมมีผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด 2) การดำเนินการตามรูปแบบจากระดับคุณภาพของรายการที่ปฏิบัติตามตัวชี้วัด โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และ 3) ความพึงพอใจของผู้เข้ารับการพัฒนาตามรูปแบบการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาท้องถิ่น ในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์ สรุปในภาพรวมมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด โดยได้ดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญ ที่มีความรู้และมีประสบการณ์ตรงเกี่ยวกับการบริหารจัดการ การศึกษา สามารถนำรูปแบบไปสู่การปฏิบัติได้เป็นอย่างดี จะเห็นได้ว่าเมื่อนำไปใช้จริงต้องมีการประเมินผลเป็นระยะ ทราบผลว่าบรรลุเป้าหมายมากน้อยแค่ไหน ถ้ายังไม่บรรลุเป้าหมายก็ระดมความคิดเห็น ช่วยดำเนินการให้เป็นไปตามแผนที่กำหนดไว้ และมีการสรุปผล รายงานผล (รายงานโครงการ)

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากการวิจัยเรื่องการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาท้องถิ่นในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์ สรุปองค์ความรู้จากการศึกษาได้ ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากภาพที่ 2 แสดงให้เห็นว่าการศึกษานี้ค้นพบการพัฒนาแบบการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาท้องถิ่นในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์ หรือที่เรียกว่า SFNI โดยรวมที่ระดับมาก ได้แก่ การบริหารจัดการศึกษาในระบบ การเสริมสร้างความเข้มแข็งของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน การบริหารจัดการศึกษานอกระบบ และการบริหารจัดการศึกษาตามอัธยาศัย ควรนำปัจจัยเหล่านี้ไปเป็นแนวทางในการวางการบริหาร เพื่อให้ตอบสนองความต้องการของผู้บริหารและผู้รับบริการได้อย่างสูงสุด และมีประสิทธิภาพ

สรุป

การศึกษาข้อมูลพื้นฐานสำหรับการสร้างรูปแบบการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาท้องถิ่น ในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบและตัวชี้วัดการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาท้องถิ่น พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

รูปแบบการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาท้องถิ่นในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์ โดยการสนทนากลุ่มสรุปได้ว่า องค์ประกอบและตัวชี้วัดมีความเหมาะสมสามารถนำไปใช้ในการร่างเป็นรูปแบบการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาท้องถิ่นในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์ เพื่อนำไปทดลองใช้โดยกำหนดเป็นโครงการพัฒนาการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาท้องถิ่น ในสถานศึกษา 1 แห่ง โดยการอบรมเข้มข้น

ผลการทดลองใช้รูปแบบการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาท้องถิ่น ในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์ ที่สรุปผลจากการใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ในภาพรวมสรุปว่า มีการดำเนินการตามโครงการบรรลุวัตถุประสงค์

ส่วนการประเมินรูปแบบการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาท้องถิ่น ในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์ สรุปในภาพรวมมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด

ทั้งนี้จากผลสรุปดังกล่าวนี้ อาจเนื่องมาจากรูปแบบการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาท้องถิ่น ในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์ ที่สร้างและพัฒนาขึ้นมานั้นผ่านกระบวนการต่าง ๆ อย่างเหมาะสม โดยเฉพาะการสัมมนาอ้างอิงผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งล้วนแต่เป็นผู้ที่มีความรู้และมีประสบการณ์ตรงเกี่ยวกับการบริหารจัดการการศึกษา จึงสามารถนำรูปแบบไปสู่การปฏิบัติได้เป็นอย่างดี

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า การบริหารและจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาท้องถิ่น ประกอบด้วย การจัดการศึกษาในระบบ การจัดการศึกษานอกระบบ และการจัดการศึกษาตามอัธยาศัยในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในแต่ละองค์ประกอบย่อยและมีความเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายแต่ละกลุ่มมากน้อยเพียงใด ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรพัฒนาคุณภาพผู้เรียนทุกคนตามศักยภาพเป็นสำคัญ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพต่อไป

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า รูปแบบการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาท้องถิ่นมีความเหมาะสมกับบริบทของโรงเรียน การบริหารและจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ทั้ง 4 ด้าน ในภาพรวมการมีคณะกรรมการสถานศึกษาพัฒนาโรงเรียน จึงควรสร้าง ความรู้ และชี้แจงบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาให้เห็นความสำคัญของการศึกษา และพร้อมที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผน กำหนดยุทธศาสตร์ วิสัยทัศน์ พันธกิจ และรับผิดชอบในการจัดการศึกษา รวมถึงการระดมทรัพยากรเพื่อการพัฒนา ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สามารถนำแนวทางทั้ง 4 ด้านไปใช้เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาโรงเรียนให้มีแนวปฏิบัติที่ดี (Good Practice)

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า ผลการดำเนินงานตามโครงการเป็นไปอย่างมีระบบ ดังนั้น โรงเรียนควรแต่งตั้งคณะกรรมการติดตาม ประเมินผล การปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ และเปิดโอกาสให้คณะกรรมการสถานศึกษาและชุมชน ตรวจสอบการดำเนินงานของโรงเรียน ตลอดจนจัดให้มีการรายงานผลการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรหาแนวทางการพัฒนาโรงเรียนโดยใช้หลักการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ผู้นำท้องถิ่น พัฒนาท้องถิ่นอย่างจริงจังและสอดคล้อง

กับความต้องการของชุมชนอย่างจริงจังให้เกิดความเข้าใจในเรื่องการใช้งบประมาณ เพื่อให้คุ้มค่ามากที่สุดแก่ชุมชนในท้องถิ่น

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 4 พบว่า รูปแบบการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาท้องถิ่น ควรมีการนิเทศการติดตาม ช่วยเหลือ รวมทั้งประเมินผลการใช้รูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานเป็นระยะ ๆ เพื่อปรับปรุงพัฒนาคุณภาพโรงเรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนดไว้ ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องบูรณาการโรงเรียนและท้องถิ่น รวมถึงประยุกต์ใช้ในการบริหารโรงเรียน โดยปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับบริบทของแต่ละโรงเรียน

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

งานวิจัยนี้ได้ข้อค้นพบ รูปแบบ SFNI องค์ความรู้ที่สำคัญ คือ การบริหารและจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาท้องถิ่นที่มีแนวปฏิบัติที่ดี (Good Practice) เพื่อเป็นต้นแบบในการพัฒนาให้ได้ตามมาตรฐานโรงเรียนในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และการศึกษาเทียบเคียงกับแนวปฏิบัติที่ดีจากต่างประเทศ ได้แก่ ประเทศฟินแลนด์ นิวซีแลนด์ สหรัฐอเมริกา ออสเตรเลีย และญี่ปุ่น เป็นต้น เพื่อความเป็นสากลในการพัฒนาคุณภาพโรงเรียน โดยการสังเคราะห์ข้อมูลแนวปฏิบัติที่ดี (Good Practice) การศึกษามาตรฐานโรงเรียนในต่างประเทศ และการลงพื้นที่เพื่อถอดบทเรียนโรงเรียนที่มีแนวปฏิบัติที่ดี (Good Practice) เพื่อสรุปผลสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการพัฒนาเป็นรูปแบบการดำเนินงานตามมาตรฐานโรงเรียนในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยควรให้ความสำคัญกับมาตรฐานโรงเรียนในท้องถิ่น สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับการพัฒนาโรงเรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานโรงเรียนในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดับประเทศ ด้านบุคลากรครูทุกคนมีวัฒนธรรมการทำงานแบบเพื่อพัฒนาการจัดประสบการณ์และกิจกรรมให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น อีกทั้งส่งเสริมให้เด็กเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงและการทำงานร่วมกับผู้อื่น กระตุ้นให้เด็กได้คิด วิเคราะห์ แก้ปัญหา และสื่อสารให้ผู้อื่นรับรู้ เป็นผู้กล้าคิด กล้าทำ และกล้าแสดงออก สามารถทำงานร่วมกับชุมชนในท้องถิ่นเพื่อพัฒนาศักยภาพตนเองและเป็นประโยชน์กับชุมชนท้องถิ่นต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2556). คู่มือการปฏิบัติงานของคณะกรรมการสถานศึกษา

สำหรับการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาท้องถิ่นและระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการนำเงินรายได้ของของสถานศึกษาไปจัดสรรเป็นค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาในสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2551. กรุงเทพฯ: กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น.

- กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น. (2558). คู่มือการปฏิบัติงานของคณะกรรมการสถานศึกษา
สำหรับการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาท้องถิ่น. กรุงเทพฯ: กรมส่งเสริมการ
ปกครองส่วนท้องถิ่น.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ:
ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม
(ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและ
พัสดุภัณฑ์.
- ณัฐพงศ์ สงแก้ว, สามิตร อ่อนคง, และ บุญเลิศ วีระพรกานต์. (2566). รูปแบบการมีส่วนร่วมของ
ชุมชนท้องถิ่นในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยของศูนย์เครือข่ายการศึกษาที่ 12 สังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 2. *วารสารสังคมศาสตร์
ปัญญาพัฒน์*, 5(2), 73–86. สืบค้นจาก [https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JSSP
/article/view/261469](https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JSSP/article/view/261469).
- นพพงษ์ บุญจิตราดุล. (2551). หลักการบริหารการศึกษา. กรุงเทพฯ: บพิธการพิมพ์.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 (2550, 24 สิงหาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม
124 ตอนที่ 147. หน้า 1–127.
- วีระวัฒน์ ปันนิตามัย. (2544). การพัฒนาองค์การแห่งการเรียนรู้. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: ชีระป้อม
วรรณกรรม.
- สนธยา พลศรี. (2545). ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- สุวรรณ พินตานนท์. (2556). การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาท้องถิ่น. กรุงเทพฯ: เอ็ด
ดูมิเดียพับลิชชิง.
- สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. (2545). *การวางแผนงบประมาณ*. กรุงเทพฯ: ศูนย์
ปฏิบัติการปรับปรุงระบบการจัดการงบประมาณ.
- อุทัย บุญประเสริฐ. (2546). *การบริหารจัดการสถานศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน*. กรุงเทพฯ: จุฬาลง
กรณ์มหาวิทยาลัย.
- Cheng, Y. C. (1996). A school-based management mechanism for school effectiveness and
development. *School Effectiveness and School Improvement*, 7(1), 35–61.
<https://doi.org/10.1080/0924345960070102>
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities.
Educational and Psychological Measurement, 30(3), 607–610.
<https://doi.org/10.1177/001316447003000308>

- McCauley, C. D. (1998). *Handbook of Leadership Development*. San Francisco Jossey-Bass.
- Stoner, A.F., & Wankel, C. (1986). *Management*. (3rd ed.). New Delhi: Prentice-Hill.
- Wohlstetter, P. (1995). Getting school-based management right: What works and what doesn't. *The Phi Delta Kappan*, 77(1), 22–26. Retrieved from <https://www.jstor.org/stable/20405479>